

Siirtokuntatuotteiden maahantuonti Suomeen kiellettävä

Laittomissa siirtokunnissa toimivat yritykset mahdollistavat Israelin miehityksen jatkumisen.

Kansainvälinen tuomioistuin ICJ otti kantaa yritystoimintaan Israelin miehittämällä alueella heinäkuussa 2024 annetussa neuvoa antavassa kannanotossaan. ICJ toteaa valtioilla olevan velvollisuus ottaa käyttöön keinoja estääkseen kauppa- ja sijoitussuhteet, jotka avustavat tai tukevat laitton tilanteen ylläpitämistä, jonka Israel on luonut miehityksillä alueilla. Velvollisuus koskee myös Suomea.

Suomi on itse esittänyt Euroopan unionille, että sen tulisi kieltää Israelin siirtokuntatuotteiden tuonti EU-alueelle. Suomen ei kuitenkaan tule jäädä odottamaan, että EU toimii. Suomi voi seurata Irlannin ja Slovenian esimerkkiä ja kieltää itse siirtokuntatuotteiden tuonnin Suomen alueelle. Slovenian hallitus kielsi siirtokuntatuotteiden maahantuonnin elokuussa, Irlannissa maahantuontikieltoa koskevan lakiesityksen käsittely on käynnissä.

Yrityksiä ohjeistettava välttämään törkeitä ihmisoikeusloukkauksia Israelissa ja sen miehittämällä alueella

Suomi on sitoutunut YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviin ohjaaviin periaatteisiin. Periaatteiden mukaisesti valtioiden olisi varoitettava yrityksiä törkeisiin ihmisoikeusloukkauksiin osallistumisen lisääntyneestä vaarasta konfliktialueilla. Valtioiden olisi tarkistettava, onko niiden politiikoissa, laeissa, asetuksissa ja täytäntöönpanotoimissa otettu tehokkaasti huomioon tämä lisääntynyt vaara muun muassa yritysten ihmisoikeuksiin liittyvien huolellisia ennakkoarviointeja koskevien säännösten avulla.

Jos valtiot havaitsevat puutteita, niiden olisi ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin puutteiden korjaamiseksi. Tähän voi sisältyä törkeisiin ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneiden tai osallistuneiden ja niiden alueelle ja/tai lainkäyttöalueelle sijoittautuneiden tai niillä toimivien yritysten siviili-, hallinnollis- tai rikosoikeudellisen vastuun selvittäminen. Lisäksi valtioiden olisi harkittava monenvälisiä lähestymistapoja, joiden avulla estetään tällaiset toimet ja puututaan niihin, sekä tuettava tehokkaita kollektiivisia aloitteita.

Finnwatch jättänyt elokuussa 2025 TEM:n alaiselle Yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunnalle YHVA:lle toimenpideohjeistuksen laatimisesta Israelissa ja sen miehittämällä alueella toimiville yrityksille. Ministeriön tulisi tukea toimenpideohjeitetta.

Suomen kannatettava komissiolta tulevia ehdotuksia mm. assosiaatiosopimuksen jäädäyttämistä koskien

Ursula von der Leyen on ilmoittanut State of the union -puheessaan, että komissio tulee esittämään uusia vastatoimia Israelille, ml. EU:n ja Israelin välisen assosiaatiosopimuksen osittaista jäädäyttämistä. Suomen tulee tukea komission esityksiä.

Suomen ajettava pakotteita Israelin miehitykseen osallistuville yrityksille

Heinäkuussa 2024 Kansainvälinen tuomioistuin ICJ tarkasteli omassa neuvoa-antavassa kannanotossaan Israelin miehitystä palestiinalaisalueilla ja sivusi tässä yhteydessä myös miehitystä tukevaa yritystoimintaa. ICJ:n mukaan kolmansilla valtioilla on velvollisuus olla ryhtymättä kaupallisiin suhteisiin Israelin kanssa sen miehittämällä palestiinalaisalueilla tai niiden osissa. Valtioiden on myös otettava askeleita estääkseen kauppa- ja sijoitussuhteet, jotka ylläpitävät laitonta tilannetta Israelin miehittämällä palestiinalaisalueilla.

ICJ huomioi YK:n yleiskokouksen todenneen jo vuoden 1977 päätöslauselmassaan (32/161), että valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen lisäksi sijoittajien ja kaikkien muiden toimijoiden tulee pidättäytyä kaikesta mahdollisesta yhteistyöstä tai avunannosta jolla tuetaan Israelia millään tavalla hyödyntämään miehitettyjen alueiden resursseja tai tekemään muutoksia sen kansainvälisesti tunnustettuihin rajoihin.

Suomen tulee EU:ssa ajaa pakotteita yrityksille, jotka osallistuvat Israelin miehityksen ylläpitämiseen. Israelilainen Who Profits -järjestö ylläpitää tietokantaa yrityksistä, jotka ovat suoraan yhteydessä miehitykseen. Järjestön tietokannassa (<https://www.whoprofits.org/companies/all>) oli 15.9. 466 yritystä.

EU:n yritysvastuusäntelyn vesittäminen tulee lopettaa

Yllä oleville toimille yritysten ohjeistamisesta, maahantuontikieltoihin ja yrityskohtaisiin pakotteisiin on erityisen polttava tarve nyt kun EU:ssa on (Suomenkin tuella) lähdetty vesittämään yritysvastuusäntelyä. Vesitykset liittyvät erityisesti komission keväällä esittämään Omnibus 1 -esitykseen, jota myös Suomi on kannattanut.

Suomen tulee trilogivaiheessa torjua Omnibus I -esitykseen liittyvät ehdotuksen yritysvastuudirektiivin ns. tier 1 -rajauksesta, soveltamisalan supistamisesta sekä uhrien oikeussuojan kaventamisesta.

Yritysvastuudirektiivin kansallisessa toimeenpanossa sääntelyn sopimusliitteisiin tulee lisätä Geneven sopimukset. Kuten direktiivin esitoissa todetaan, yritysten tulee konflikti- ja korkean riskien alueilla toimiessaan varmistaa, että niiden huolellisuusvelvoiteprosessit ovat yhdenmukaisia Geneven yleissopimuksissa ja niiden lisäpöytäkirjoissa vahvistetun kansainvälisen humanitaarisen oikeiden kanssa. Geneven sopimuksia ei kuitenkaan ole mainittu direktiiviin materiaalsen soveltamisalan määrittelevässä liitteessä 1. Tällainen perusteluilla säättäminen on huono käytäntö, jota ei ole syytä kansallisella tasolla toistaa. On myös yritysten etu, että soveltamisalaa määrittävä liite kattaa mahdollisimman selkeästi kaikki asiakirjat, jotka yritysten tulee huomioida tilanteissa, joissa ihmisoikeusloukkaukset ovat todennäköisimpiä ja todennäköisesti kaikkein vakavimpia.